

D'on vénen i quin mal causen els minerals que porta el teu telèfon mòbil?

Una denúncia internacional, que es presenta al Mobile Social Congress, pot posar contra les cordes transnacionals com Apple, Google i Microsoft

Queralt Castillo Cerezuela

Foto: AINA MARTÍ

Segons el portal Planetoscope, el 2017 es van vendre al món 54 telèfons mòbils cada segon. El canvi continu de 'smartphones' que, cada cop més, queden obsolets en poc temps, s'ha convertit en quelcom d'habitual a les societats riques occidentals. Malauradament, aquesta realitat, sobretot present en els països del Nord global, té conseqüències fatals per a una part de la població del Sud global i per al medi ambient. Ara una denúncia internacional, que es presenta aquesta setmana al [Mobile Social Congress](#) a Barcelona, podria posar contra les cordes transnacionals com Apple, Google, Dell i Microsoft per possibles vulneracions de drets humans i treball infantil darrere de l'extracció de minerals per als nostres telèfons.

A finals del 2019 sortia a la llum una denúncia pionera i històrica: **14 famílies congoleeses, amb el bufet d'advocats International Rights Advocates darrere (IRA), denunciaven a Apple, Dell, Tesla, Microsoft i Google** pel fet de beneficiar-se del treball infantil i els acusaven de provocar la mort de diferents infants a la República Democràtica del Congo (RDC). Les grans empreses

tecnològiques quedaven, un cop més, en el punt de mira.

La guerra judicial contra Apple, Google i Microsoft és perquè es beneficien del treball infantil al Congo

L'advocat **Terrence Collingsworth, que participa aquesta setmana en el Mobile Social Congress**, és un dels que porten el cas. "Havia llegit sobre la situació de les explotacions mineres a l'RDC, sobretot en un informe d'Amnistia Internacional del 2016, però no tenia cap contacte al país. Fa alguns mesos vaig rebre la trucada d'uns col·legues de professió d'allà i em van convidar a anar-hi. Vaig viatjar a l'RDC al setembre i em vaig quedar esgarriat. Un cop allà, vaig poder entrevistar alguns menors ferits mentre treballaven i pares i mares de nens morts a les mines, etc.". Assegura que no va necessitar convèncer cap de les famílies: "A través d'una ONG d'allà vam parlar amb les famílies. Hi havia cua. Els vam prometre que les protegíem; per això en conservem l'anonimat".

Un cop el cas va saltar als mitjans, **les empreses denunciades es van precipitar a publicar comunicats en què negaven la situació i asseguraven que elles no són coneixedores** de què passa a la seva cadena d'abastiment. "Les empreses poden utilitzar aquest argument, si volen, però el cas és que sí que saben de la situació. Saben d'on ve el seu cobalt barat i saben que en les explotacions mineres moren nens i adults." Ara cal esperar. Collingsworth assegura que és el torn de les defenses de les empreses i que estan esperant a rebre resposta. "D'ençà que vam denunciar, ens han contactat advocats de diferents països per expandir les denúncies. No hi ha motiu perquè totes les companyies que fan això no s'enfrontin a la seva culpabilitat."

Collingsworth considera que **hi ha poca pressió sobre les empreses i molta sobre la ciutadania**. "No hi ha una llei seriosa ni als Estats Units ni a la Unió Europea que obligui aquestes empreses a fer-se responsables de què està passant. Els governs haurien de treballar per impedir la importació de cobalt que s'extrau de manera il·legal. Haurien de ser els governs els que impulsessin lleis, no nosaltres. És evident que amb el nostre president. Aquestes companyies, valorades en tres trilions de dòlars cada una, estan sota l'escrutini de la privacitat, i també haurien d'estar sota l'escrutini de com produeixen els productes que venen. Si un ciutadà es gasta 1.000 dòlars en un telèfon, estic convençut que no vol que estigui tacat de la sang dels nens congolesos. És clar que la gent no està d'acord amb aquestes pràctiques."

L'advocat estatunidenc assegura que, amb més de 20 anys a l'esquena defensant els drets humans, mai no havia portat un cas tan extrem. "**Estem parlant de nens que treballen a les mines i arriben a cobrar un o dos dòlars el dia. Les companyies que hem denunciat es pensen que poden fer el que vulguin, que ningú no les mira, però no és així**". L'IRA espera guanyar el cas, de la mateixa manera que espera que els governs legislin amb més mà dura i la ciutadania i els periodistes comencin a exigir responsabilitats.

'Minerals de sang': coltan, or, wolframi, liti...

En els nostres mòbils hi podem trobar diferents minerals, la gran majoria dels quals extrets de manera il·legal en països del Sud. El **coltan** és un d'aquests, conegut com un dels 'minerals de sang' per la quantitat de morts directes i indirectes que provoca, sobretot, a la República Democràtica del Congo, on se'n troba el 80% de les reserves mundials. A més, els mòbils també contenen tota una sèrie d'altres minerals i metalls que s'obtenen de l'explotació dels més desfavorits. L'**or** (utilitzat per millorar la capacitat de transmissió dels cables), el **wolframi** (utilitzat per provocar la vibració davant un impuls elèctric), l'**estany** (per a les soldadures), el **liti** (emprat per a les bateries), el **cobalt** (també utilitzat per a les bateries i de demanda creixent, ja que és un dels components clau

de les bateries dels cotxes elèctrics) o el **coure** (que s'utilitza com a conductor elèctric) en són alguns exemples.

Hi ha uns 40.000 infants que treballen a les explotacions mineres al sud del Congo

De tots els esmentats, el mineral més estratègic és el coltan. Roberto Martínez Orio és enginyer de mines de l'Institut Geològic i Miner i n'explica l'especificitat. "El coltan és molt poc abundant al món i el jaciment a l'RDC és excepcional. N'hi ha molt i està arran de terra, a poca profunditat; qualsevol persona amb un pic i una pala el pot extreure. A més, és un mineral que no té alternativa sintètica". El coltan és un mineral compost per altres minerals: la columbita i el tàntal, que gairebé sempre es presenten de manera conjunta. "Aquests dos minerals associats tenen una propietat de conducció elèctrica molt alta amb la singularitat que no s'augmenta la temperatura. Són molt efectius i fan que puguem utilitzar els nostres mòbils durant tot el dia sense que s'escalfin. És l'avantatge principal d'aquest mineral compost i fins ara no se'n coneix cap substitut efectiu; per això parlem d'un mineral estratègic".

Per saber en quines condicions s'explota, només cal llegir els informes d'Amnistia Internacional, de l'UNICEF o de Human Rights Watch: **actualment es calcula que hi ha uns 40.000 infants que treballen a les explotacions mineres al sud del Congo.** Les condicions de risc són de conegudes de sobres, a més del fet que el treball infantil és prohibit en tots els tractats internacionals. La falta de voluntat dels governs per exigir responsabilitats a les grans empreses que es beneficien d'aquest treball infantil, així com la manca d'una legislació forta que obligui les companyies importadores a establir la traçabilitat dels minerals que porten incorporats els seus productes, fan que la vulneració dels drets humans en països com l'RDC continuï sent una realitat.

Eines conta l'extracció i el comerç il·lícit dels minerals

Un dels punts importants de tot plegat és la coneixença, per part de les empreses que utilitzen aquests minerals, de les condicions en les quals s'extreuen. En diverses ocasions, **Amnistia Internacional els ha demanat que promoguin una explotació responsable i ètica i que investiguin la cadena d'explotació** per tal de posar fi a l'abús de drets humans mitjançant informes de transparència i bones pràctiques; malgrat això, encara no hi ha lleis prou fortes que obliguin les empreses a fer un exercici de transparència fiable que aturi l'extracció i el comerç il·lícit de certs minerals, sovint controlats, aquests dos processos, per paramilitars amb la connivència de forces de seguretat dels governs locals.

Amnistia Internacional demana a les empreses que investiguin la cadena d'explotació dels minerals dels seus mòbils

L'1 de gener de 2021 és previst que entri en vigència a la Unió Europea **el nou reglament sobre els minerals en zona de conflicte** i que pretén regular l'entrada a la UE de quatre minerals concrets: l'or, l'estany, el wolfram i el tàntal. El reglament exigeix a les empreses de la UE incloses en la cadena de subministrament que garanteixin que les importacions d'aquests minerals i metalls procedeixen exclusivament de zones no conflictives. És previst que el reglament s'apliqui de manera directa a entre 600 i 1.000 importadors de la UE i que afecti prop de 500 refineries. Les corporacions hauran d'indicar: de quin país procedeixen els minerals, el lloc i el moment d'extracció. També s'haurà de donar informació sobre els proveïdors i la mina en qüestió i sobre els impostos, les taxes i els cànon que s'han pagat en el lloc d'origen.

Als Estats Units es compta amb una llei similar, l'article 1502 de la llei Dodd-Frank de reforma de Wall Street i la protecció dels consumidors, que va entrar en vigència el 2012 i que regula els quatre productes esmentats. Malauradament, el reglament no s'aplica perquè hi ha una falta de control considerable a causa dels interessos econòmics en joc.

Roberto Martínez Orio assegura que la nova legislació suposarà un gran pas per a la Unió Europea: "S'està intentant fomentar la traçabilitat de les matèries primeres per identificar que no provenin d'emplaçaments on s'exploten persones. Això sí, si finalment canvia la situació, també canviarà el preu dels productes: un cost major de la matèria primera implica un cost major del producte final. Com a societat, hem de madurar i assumir-ho". L'enginyer considera que s'estan fent els passos adequats pel que fa a noves legislacions, però que s'estan fent massa lentament. "En el moment en el qual es posin límits a les grans corporacions i no s'assumeixi cap matèria primera amb una traçabilitat ètica, les empreses hauran de canviar la manera de procedir: no els quedarà més remei. Si una gran tecnològica no pot accedir a un mercat potencial de 500 milions de consumidors perquè no hi deixen entrar la seva matèria primera, buscarà una opció alternativa."

El Mobile Social Congress no es cancel·la

En resposta a aquesta situació i per donar llum al que passa en països com l'RDC, ara fa cinc anys va néixer el [Mobile Social Congress](#), en contraposició al Mobile World Congress que se celebra a Barcelona i que aquest any ha estat cancel·lat. El Mobile Social Congress, organitzat pel Setem, vol oferir un [espai de reflexió](#) i donar a conèixer la vulneració de drets humans i ambientals que representa la indústria tecnològica. Aposta per un model electrònic just i ofereix crítica i alternatives. És possible gràcies a la participació de més de 20 organitzacions locals i internacionals i cooperatives de l'economia social i solidària.

"Els productes que consumim en el dia a dia pertanyen a la cadena global de subministrament. En aquesta cadena global hi ha guanyadors i perdedors, i aquesta situació s'ha de posar sobre la taula. Hem de relligar la realitat del món electrònic amb les problemàtiques globals i regionals, com les provocades per la mineria i pels models extractius de les diferents parts del món, on es donen situacions de semiesclavatge i on la falta de regulació pública del sector miner provoca una situació de vulneració dels drets humans", va assegurar David Llistar, director de Justícia Global i Cooperació de l'Ajuntament de Barcelona, un dels impulsors de la iniciativa.